

Desentralisert spesialistutdanning i kjeveortopedi:

OrtoPol@r er i havn – hva med gjenbruksverdien?

«Alle» var der da prosjektet OrtoPol@r fikk sin formelle avslutning under et arrangement ved Det odontologiske fakultet, UiO, den 22. september. Men hovedpersonene var Kristin Sandvik og Sigurd Hadler-Olsen som har fått sin spesialistutdanning i Tromsø, i samarbeid med Avdeling for kjeveortopedi i Oslo. De praktiserer nå i «ishavsbyen» og går løs på de lange ventelistene der. Prosjektet er kommet i havn etter fire år med en samlet kostnad på 10 millioner, 3 millioner under det budsjetterte. Dette beløpet inkluderer investeringer, prosjektplanlegging, oppfølging og evaluering, samt lønn til de to kandidatene i tre år.

Kliniske veiledere i Tromsø: Mohammad El-Agroudi (t. h.) har fått god hjelp av Knut Pedersen som egentlig var pensjonert fra sin stilling som kjeveortoped ved Kompetansesenteret.

Vi har nådd hovedmålet for prosjektet som var å utdanne to nye kjeveortopeder som praktiserer i Nord-Norge, sa

leder av styringsgruppa for prosjektet og fagleder ved Avdeling for kjeveortopedi, Arild Stenvik, da han ønsket velkommen til markeringen av at prosjektet er kommet i havn. – Men vi har også hatt et annet mål å forholde oss til. Dette skulle være et prøveprosjekt for desentralisert spesialistutdanning. Her hadde vi ingen å kopiere, verken her hjemme eller i andre land. Vi kan trygt si at «båten er blitt til mens vi har rodd.»

Lang forhistorie

Både Stenvik og lederen av Kompetansesenteret i Tromsø, Ragnhild Nordengen, slo fast at ting tar tid og viste til forhistorien. For 20 år siden var det en paneldebatt på NTFs landsmøte med tema regionale faglige sentre, der blant annet daværende fylkestannlege i Troms, Finn Bye, gikk sterkt inn for å etablere slike sentre. Saken ble så utredet av et kompetansesenterutvalg, oppnevnt av fylkestannlegene i nord, og i 1989 kom rapporten «Nordnorsk tannhelsetjeneste – scenarier mot år 2010». Kompetansesenteret i Nordland ble etablert i 1996, og så kom det flere utredninger, blant annet fra Helsetilsynets Lunnerutvalg med forslag om desentralisert spesialistutdanning. Men det var først i 2001 da Helsetilsynet presenterte et notat om bruk av statlige midler til kompetansesentre og spesialistutdanning, at det begynte å skje noe for alvor.

– Jeg har arbeidet 26 år i Troms og vært leder av spesialisthelsetjenesten i 10 år. Hele tiden har vi hatt problemer med stabiliteten i tjenesten. Vi har gitt stipend til mange tannleger som har tatt spesialistutdanning i Bergen og Oslo, og av disse er bare to igjen i landsdelen. Derfor er dette en stor dag for oss – det er vist at det går an å utdanne spesialister i et desentralisert opplegg, og vi har fått to kjeveortopeder på plass i Tromsø, sa Ragnhild Nordengen med stor entusiasme.

Erfaringer fra kandidater og lærere

De to kandidatene fra Tromsø og to av de åtte fra Oslo presenterte, godt hjulpet av bilder, livet som spesialistutdanningskandidat i hverdag og fest. Tromsøværingene startet studiet med typodontkurs (tannregulering på simulator) og en del teoretiske kurs i Oslo før de ble sluppet løs på pasienter i Tromsø under veiledning av Mohammad El-Agroudi, senere også med bistand fra Knut Pedersen som forgjeves har forsøkt å bli pensjonert fra TkNN. Tre ganger per halvår var de i Oslo, ofte når de hadde seminarer med eksterne forelesere, men den teoretiske undervisningen foregikk for det meste «online» med to videoseminarer fire dager i uken. Det som kalles «midtveisevalueringen» ble imidlertid foretatt for samtlige i Tromsø, slik at Oslo-gjengen også fikk luft under vingene. Noen andre ekskursjoner ble det også, og etter eksamen reiste alle på europeisk kongress i Wien der de hadde posterpresentasjoner og satte norsk kjeveortopedi på kartet.

Lisen Espeland som representerte lærerne i Oslo, sa at det er variert, utfordrende, krevende og litt morsomt å være lærer på spesialistutdanningen. – Vi har voksne studenter som må tilpasse seg et rigid system som er nødvendig for å ivareta pasientene, og det kan i blant skape problemer. Det er viktig å ha grupper av en viss størrelse for å få til et samspill mellom kandidatene. Jeg tror at de to i Tromsø er blitt en del av gruppen, selv om de i stor grad har møtt de andre gjennom videokonferanser, sa hun.

Mohammad El-Agroudi fortalte hvordan opplegget hadde vært i Tromsø og at det også bød på fordeler å ha bare to kandidater, fordi det var mulig for ham å gå mer detaljert inn i behandlingsplanleggingen. Han avsluttet med å vise noen av de kasusene som var blitt behandlet – kompliserte tilfeller med flott resultat.

*Styringsgruppa for OrtoPol@r:
Fra venstre Sølve Hellem (UiB),
Jorunn Nyheim (TkNN), Eli Arild (NST), Ragnhild Nordengen (TkNN) og Arild Stenvik (UiO). Foto: Jan-Hugo Olsen.*

Telemedisin

Forsamlingen fikk også en demonstrasjon av videomediet ved overføringen av en hilsen fra Tromsø ved Eva Gjerdum, som er leder av helsetjenesteprogrammet «Nærhet på avstand» ved Nasjonalt senter for telemedisin (NST). Hun gratulerte med gjennomføringen av OrtoPol@r som hun mente fylte alle kvaliteter som stilles til en universitetsbasert utdanning og trodde at teknologien hadde fungert uten alt for mange problemer. Hun mente at overføringsverdien er stor og at det vil bli mulig å bruke modellen for spesialistutdanning på andre steder og innen andre grener av odontologien.

Robert Myrvang, NST, som har vært leder for evalueringsgruppa i sluttfasen, var derimot fysisk til stede. Han kunne fortelle at spørre- og intervjuundersøkelsene blant de involverte har gitt overveiende positive signaler om prosjektet. – Men organisatoriske og fagkulturelle forhold må ikke undervurderes når noe nytt skal bygges opp. Selv om prosjektet er vellykket, er det absolutt forbedringspotensial, sa han. Og pekte på at det vil være nyttig med et treningsprogram i å lede videokonferanser før oppstart av senere desentraliserte opplegg. Så overleverte han evalueringsrapporten til styringsgruppa.

Hilsener og vyer for fremtiden

Dette var siste post på programmet, og her fikk vi høre Hanne Lundemo, HOD,

Jon Olav Aabakken, Norsk Kjeveortopedisk Forening (NKF), dekan Pål Brodin, UiO, dekanus Magne Raadal, UiB, Bjørn Oustad, prosjektleder for kompetansesenter i Helse Sør, fylkestannlege i Troms, Endre Dingsør og fylkesråd for

kultur, helse og tannhelse i Troms, Marianne Rapp.

Lundemo ga honnør til alle som hadde deltatt og særlig til Avdeling for kjeveortopedi i Oslo som hadde påtatt seg det faglige ansvaret. Hun pekte på

OrtoPol@r – desentralisert spesialistutdanning i kjeveortopedi

- Pilotprosjekt initiert og eid av Den offentlige tannhelsetjenesten i Troms.
- Hovedmål har vært å sikre behandlingstilbudet til befolkningen ved å utdanne spesialister som blir i landsdelen etter endt utdanning.
- Planleggingen og forarbeidet til prosjektet startet tidlig høsten 2002.
- Nasjonalt senter for telemedisin (NST) har hatt prosjektledelsen.
- Spesialistutdanningen har foregått fra høsten 2003 til våren 2006 med åtte kandidater i Oslo og to i Tromsø.
- Avdeling for kjeveortopedi, UiO har hatt det faglige ansvar for undervisningen som har fulgt den vanlige programplanen for spesialistutdanningen, tilpasset telemedisinske løsninger.
- Undervisningsrom for videokonferanser ble etablert i Tromsø, Oslo og Bergen.
- Den kliniske utdanningen av de to kandidatene i Tromsø har foregått ved Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Nord-Norge (TkNN) med lokale veiledere.
- Det odontologiske fakultet, UiB har vært tilknyttet prosjektet for å få innsikt i prosessen og dele erfaringer, slik at de kan være bedre forberedt på å ta ansvar for desentralisert universitetsledet spesialistutdanning senere.
- Universitetet i Tromsø deltok i styringsgruppa i planleggingsfasen.
- Prosjektet har i sin helhet vært finansiert av Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), og midler er tildelt årlig etter søknad til Sosial- og helsedirektoratet (SHdir). De to kandidatene i Tromsø har hatt lønn under utdanning.
- Total kostnad 10 mill. kroner.
- Evaluering av organisering og gjennomføring av OrtoPol@r er foretatt av en egen evalueringsgruppe med representanter fra NST, DOT Nordland, DOT Oppland og NTF.

Fra Nord til Sør: Bjørn Oustad (t. v.), prosjektleder i Helse Sør og initiativtaker til den nye delvis desentraliserte spesialistutdanningen TeleOrto, diskuterer erfaringer fra OrtoPol@r med Lisen Espeland ved Avdeling for kjeveortopedi, UiO og fylkestannlegen i Troms, Endre Dingsør.

at prosjektet ga nyttig læring som muliggjør mer desentralisert utdanning nå når flere sentre er under utvikling.

Aabakken gratulerte også med vel gjennomført prosjekt og la til at det er sterke meninger om desentralisert

resten av tiden i Oslo, sa han og fortalte at endodonti kan være neste disiplin i Helse Sør. Oral kirurgi presser også på, og det kan være mulig å få etablert sykehusstillinger ved sykehuset i Arendal.

spesialistutdanning i NKF. – Mange frykter at det skal gå utover kvaliteten på utdanningen, men det ser heldigvis ut til at frykten var ubegrunnet i dette tilfellet. Etter det jeg vet, viste både eksamen og fremleggelse av behandlede kasus at alle kandidatene besto med glans, sa han.

Brodin var svært fornøyd med gjennomføringen av prosjektet og innstilt på at fakultetet skal bidra til flere desentraliserte opplegg. – Vi er nå i gang med TeleOrto som er et delvis desentralisert opplegg, i samarbeid med Helse Sør. To kandidater har klinisk tjeneste to dager i uken i Skien og er

Meldingen fra Raadal var ikke fullt så optimistisk. – Vi er ikke negative til modellen for desentralisert utdanning, men vi mangler kompetansen i Bergen. Gjennomsnittsalderen både blant vitenskapelig personell og blant mulige kliniske veiledere er så høy at vi må melde pass, sa han og var lei for å «signalisere sørgemusikk på en festdag».

Oustad, entusiastisk prosjektleder for Helse Sør, orienterte om sine mange planer for regionen og sa at dilemmaet er at der det er størst behov for spesialister, er dekningen så dårlig at det kan være vanskelig å finne en egnet faglig veileder.

Dingsør gratulerte også og uttrykte håp om at OrtoPol@r, som nå er historie, skal være kimen til noe nytt. Og til slutt fikk fylkesråden både ordet og sluttrapporten som hun i neste omgang overrakte til Helse- og omsorgsdepartementet. Mariam Rapp var for øvrig ikke snauere enn at hun foreslo å videreføre prosjektets potensial internasjonalt.

Tekst og foto: Reidun Stenvik